

Fugleloppe / hønseloppe (*Ceratophyllus gallinae*)

De fleste mennesker har nok stiftet et nært og uønsket bekjentskap med fuglelopper (*Ceratophyllus gallinae*). Det er spesielt om våren, og særlig i forbindelse med påskeferien, at mange får slike insektbitt. Bittene er vanlig på beina og rundt midjen. Loppene våkner til nytt liv når hyttene varmes opp etter en kald vinter.

Utbredelse

Fuglelopper finnes i fuglereir med tørt reirklima som i fuglekasser, under takstein, i ventiler i veggen. De er vanlige over hele landet i reir til mange ulike fuglearter. Loppene kan også finnes i hønsehus og kalles derfor for hønselopper.

Kjennetegn

Lopper er små insekter som er sterkt tilpasset et parasittisk levevis. Hode, forbryst og andre kroppsledd kan ha kraftige kammer, dvs. rekker av omdannede hår, som brukes til å holde loppa fast i vertsdyrets fjær eller pels. Fugleloppa er brunsvart, 2-3 mm lang og sterkt sammentrykt fra sidene (Figur 1). Antennene er korte og kan legges inn i fordypninger på hodet. Lopper mangler vinger. Tredje beinpar er kraftige hoppebein som gjør at loppene kan hoppe opptil 30 cm. Munndelene er korte, tynne sugeredskaper. Larvene er gulhvite av farge, opptil 5 mm lange, uten ben og med en brun hodekapsel. Larvene har rekker med spredte lange hår langs kroppen.

Livssyklus

Fugleloppa formerer seg om våren og legger egg i fuglereir. Fra eggene klekkes larver. Larvene suger ikke blod, men livnærer seg på organisk materiale som finnes i reiret, bl.a. ekskrementene med ufordøyd blod fra de voksne loppene. Larvene forpupper seg i en kokong som er spunnet fast i reirmaterialet, og utvikler seg til ferdige lopper i løpet av sommeren eller høsten. De overvintrer som voksen loppe inne i kokongen. Neste vår, fra mars til juni, kryper loppene ut av kokongen og mot inngangen til reiret, og står klare til å ta spranget over på en fuglevert som måtte dukke opp. Loppene hopper mot fugler, mennesker, katter, hunder og andre som forstyrrer reirplassen. Lopper som bommer på vertsdyret vil havne på bakken under reiret, hvor de fortsetter å vente på et vertsdyr. Slike lopper kan angripe på beina til mennesker. Katter og hunder får ofte fuglelopper

Figur 1. Fugleloppa er vingeløs, flatttrykt fra siden, brunsvart av farge og 2-3 mm lang. Legg merke til kammen av omdannede hår i ”nakken” på loppa som den bruker for å holde seg fast i vertsdyrets fjær eller pels. Illustrasjon: Hallvard Elven.

på seg og tar dem med inn i huset. Her kravler loppene av dyret og kan angripe mennesker.

Hvis det ikke kommer en ny fugl til reiret vil loppene spre seg i omgivelsene. De kan vandre opp og ned trestammer og husvegger. De vil også kunne komme inn i hus gjennom ventiler og vinduer.

Fugleloppene kan ikke formere seg på menneskeblod, og innendørs i bolighus dør de etter høyst 1-2 uker. Inneklimaet er rett og slett for tørt for loppene. I uoppvarmede hytter med høy luftfuktighet kan nok loppene overleve innendørs i lengre tid.

Fuglelopper som skadedyr

Fuglelopper kan gjøre stor skade i minkfarmer, og de er den vanligste loppa på hund og katt. Fuglelopper biter mennesker fra slutten av mars til begynnelsen av juni, med en mindre topp igjen om høsten fra september til november. Mest aktiv er de nok fra midten av april til midten av mai. Fuglelopper er spesielt vanlig på hytter på senvinter og vår når disse varmes opp etter en kald vinter. Man ser ofte at ombygginger på hus og hytter om våren medfører loppeangrep på mennesker. Man

har da ofte forstyrret et gammelt reir med lopper, og rystelser medfører at loppene kommer ut av kokongen og blir aktive i sin jakt på et vertsdyr.

Lopper foretrekker å sitte tett tildekket når de skal spise. Bittene på mennesker finnes derfor spesielt i linninger der klær og sokker strammer, eksempelvis rundt midjen og ankene. Bittmerkene står vanligvis i grupper eller rekker. Ofte kan man se at bare enkeltpersoner i en familie blir bitt. Spesielt kvinner og barn kan være utsatt kanskje pga at de har tynnere hud enn menn. I tillegg er det stor individuell variasjon med hensyn til selve hudreaksjonen på loppebitt. Noen får store merker og kraftig kløe over lengre tid, andre merker lite til bittene.

Hvis ikke årsaken til loppene fjernes, vil man bli bitt om og om igjen. Når man er utsatt for loppebitt, finner man svært sjelden loppene på kroppen eller i klærne, men de kan ofte finnes i senga. Det er ikke kjent sykdomsoverføring med fuglelopper til mennesker her i landet.

Til sammen 17 loppearter er registrert som blodsugere på mennesker i Norge. Menneskeloppa (*Pulex irritans*) er regnet som utryddet fra Norge, men er vanligere sydover i Europa. Ekornloppa (*Monopsyllus sciurorum*), rottelloppa (*Nosopsyllus fasciatus*), grevlingloppa (*Paraceras melis*) og pinnsvinloppa (*Archaeopsylla erinacei*) er alle rapportert å suge blod fra mennesker. Katteloppa (*Ctenocephalides felis*) er meget vanlig på mennesker i Europa nord til Danmark, men er forholdsvis sjelden i Norge. Økt trafikk med hunder og katter over landegrensene kan nok medføre hyppigere infestasjoner med denne arten her til lands (se for øvrig eget faktark om kattelopper).

Forebygging

For å forebygge at fuglelopper kommer inn i hus og hytter, må man hindre fugl i å bygge reir på og like ved bygningen. Gamle reir fjernes om vinteren

utenom hekkesesongen og før loppene blir aktive, og åpninger tettes for å forhindre at fugler kommer inn i bygningen og lager reir. Vær oppmerksom på at reir i trær som befinner seg i nærheten av terrasser og sitteplasser kan medføre at man får lopper på seg.

Enkelte personer opplever at man blir bitt av fuglelopper på hytta om våren hvert eneste år. I slike situasjoner kan bruk av permetrinimpregnerte insektnett brukes når man skal sove.

Bekjempelse

I mange tilfeller har man fått loppene på seg etter en tur i skog og mark, eller de har kommet inn med kjæledyr som hund og katt. Loppene overlever bare begrenset tid innendørs, og de kan enkelt fjernes ved hjelp av støvsuging.

For å forhindre at fuglelopper kommer inn i huset fra nærliggende reir, må fjorårets fuglereir oppspores og fjernes. Støvsuging av tepper, sengetøy, ventiler osv er effektivt for å fjerne lopper som allerede er inne i huset. Lopper i klær og sengetøy kan også fjernes ved å riste tøyet. Sprøyting av værelser i hytte og hus har ingen hensikt. Bruk av permetrinimpregnerte insektnett kan anbefales der man opplever gjentatte loppebitt mens man sover.

Årets nye fuglereir fjernes, helst 2-3 uker etter at ungene er fløyet for da er det minst lopper. Reir kan med fordel også fjernes om vinteren for loppene kommer ut av kokongen og blir aktive. Fjerning av reir om våren kan medføre at loppene stikker av under fjerningen, og siden angriper mennesker i mengder. Når reir skal fjernes er det lurt å sprøyte litt med et insektmiddel på reirstedet før fjerningen. Bruk regntøy og hansker slik at loppene preller av og ikke kryper inn under klærne. Ta reiret direkte i en plastpose. Posen med reir må destrueres slik at loppene drepes.